

O odpustení a o tom, čo s odpustením súvisí

(spása, pokánie, ospravedlnenie sa, spravodlivosť, trest, pomsta, hnev, láska...)

Význam odpustenia

Odpustenie je jednou z nevyhnutných podmienok našej spásy: nikto nemôže byť spasený bez toho, aby mu Boh odpustil jeho hriechy (t.j. bez udelenia Božej milosti); lebo platí: každý človek je hriešny a odplatom za hriech je smrť, zatratenie (R 3,23; 5,12; 6,23).

Podmienka Božieho odpustenia

Božie odpustenie, aj keď je zadarmo, predsa je len niečím *podmienené*. Mnohí kresťania sa denne modlia modlitbu Pánovu („Otčenáš“), a pritom si možno neuvedomujú, že oni sami prosia (implicitne) Boha, *aby im neodpustil ich viny (hriechy)*, ak... oni neodpustia tým, čo sa previnili voči nim; veď čo iné znamenajú slová modlitby „...a odpusť nám naše viny, ako aj my odpúšťame svojim vinnikom.“ Ježiš to dokonca opakuje a zdôrazňuje: „...ak ľuďom odpustíte ich previnenia, aj vám odpustí váš Otec nebeský; ale *ak neodpustíte ľuďom, ani váš Otec neodpustí vám, keď sa previníte.*“ (Mt 6,14-15; Mk 11,25).

Podmienka nášho odpustenia

Tak, ako je odpustenie, ktoré my prijímame (od Boha), podmienené, má byť podmienené aj odpustenie, ktoré my udeľujeme. Nie je teda pravda, ako niektorí tvrdia, že odpustenie zo strany kresťana by malo byť bezpodmienečné (presnejšie: nepodmienené). Ježiš Kristus predsa hovorí: „*Ak sa tvoj brat previní, pokarhaj ho, a ak urobí pokánie, odpusť mu.*“ (Lk 17,3). Tou podmienkou odpustenia je teda pokánie vinníka. Ale čo je to vlastne pokánie?

Pokánie

Najprv: čo nie je pokánie? Pokáním nie je nejaké formálne ospravedlnenie sa (ktoré nás „nič nestojí“), ale ani neprijemné (neraz „veľmi drahé“) „prejavy ľútosti“, napr. verejné seba-ponižovanie (sebakritika), poprípade sebatržnenie (askéza, flagelácia a pod.).

Ospravedlnenie sa – či už osobné, vyjadrené napr. jednoduchým „prepáč“ alebo vzletnými vetami v osobnom alebo úradnom liste, či „všeobecné“ (adresované napr. Židom, obetiam inkvizície a pod.) a sprevádzané veľkou mediálnou kampaňou – *môže (ale i nemusí) byť súčasťou pokánia, nikdy však nemôže pokánie nahradiť.*

Pred rokom 1989 sa často vyžadovala „*sebakritika*“. Tá mala byť akousi verejnou „spondeou“, čiže priznaním a oľutovaním svojich chýb, v skutočnosti sa však od nej čakalo, že bude verejným ponížením sa, a súčasne „svedeckou výpoveďou“ proti sebe samému; často preto po sebakritike nedošlo k očakávanému odpusteniu, ale naopak k odsúdeniu. Po roku 1989 sa zasa vyžadovalo (dokonca to bolo niekedy nadriadenými inštitúciami direktívne prikázané), aby sa organizácie a inštitúcie „ospravedľovali“ za krivdy, ktoré nimi boli spôsobené niektorým jednotlivcom alebo skupinám občanov. Paradoxom bolo, že v čele týchto organizácií často už boli nové vedenia, teda ľudia, ktorí s krivdami starého režimu nemali nič spoločné (naopak, neraz oni sami v minulosti trpeli bez-

¹⁾ Podrobnejšie o týchto veciach píšem vo svojich knihách. Informácie o nich nájdete na tejto webovej stránke (na stranách CENNÍK a ANOTÁCIE).

právím, za ktoré sa teraz mali „ospravedlniť“). Okrem toho sa vyžadovalo (niekedy veľmi striktné) „odstraňovanie starých štruktúr“, čiže prepúšťanie ľudí, ktorí mali so starým režimom niečo spoločné, najmä ak zastávali nejaké významnejšie postavenie (prítom často nebola rozhodujúca ich konkrétne „činnosť pri niečom“, ale iba ich „príslušnosť k niečomu“). Dialo sa tak aj v cirkvách, alebo v inštitúciách, tváriacich sa, akoby boli „kresťanské“ (niekedy mali tento prívlastok dokonca vo svojom oficiálnom názve).

Samozrejme, že toto vyžadované „ospravedlnenie sa“ nemalo nič spoločné s pokáním (rovňako ako spomínaná komunistická „sebakritika“). Išlo o nič neriešiaci, a teda ani nič neznamenajúci, formálny akt, ktorý bol vlastne výsmechom pravého pokánia (o jeho podstate si povieme za chvíľu). Podobne spomínané „odstraňovanie starých štruktúr“ bolo zase výsmechom, resp. popretím kresťanských zásad odpustenia; najmä preto, že bola vylúčená možnosť, aby skutočný alebo domnelý vinník mohol urobiť pokánie, aby svojimi činmi dokázal, aký v skutočnosti je. Práve odopretím tejto „šance“ sa líši „nekresťanský trest“ od trestu, ako ho chápú (a popri prípade i používajú) kresťania.

Ak by sme tak rigorózne, ako vtedy postupovali (a niekde možno i dnes postupujú) daktori kresťania, hodnotili minulosť niektorých významných osobností z dávnej histórie kresťanstva, museli by sme napr. zavrhnúť („vylúčiť spomedzi kresťanov“) aj apoštola Pavla (bývalého Saula, prenasledovateľa kresťanov), alebo „cirkevného otca“ Augustína (bývalého pohana a hyrivca) i mnohých iných.

*Pokánie je viac ako sebakritika, ako ospravedlnenie sa, ba i ako oľutovanie.*¹⁾ Slovenským slovom „pokánie“ býva prekladaný grécky výraz „*metanoia*“;²⁾ ktorého doslovný význam je „zmena mysle“ (mohli by sme povedať aj „zmena postojov“, teda myslenia, hovorenia, ale najmä konania). Možno sa niekomu bude zdať takáto podmienka odpustenia príliš prísnou; veď predsa Kristus nám kázal *konať dobre iným ľuďom bez akýchkoľvek podmienok* – všetkým, aj tým, ktorí nijako nezmenili svoje zmyšľanie, postoje; aj tým, ktorí zotrávajú na pozíciách našich nepriateľov: *„Milujte svojich nepriateľov, dobre robte tým, čo vás nenávidia.“* (Lk 6,27; 6, 33-35; podobne Mt 5,43-44).

Ale pozor, tu Ježiš nehovorí o odpúšťaní, ale o láske (hovorí: „milujte...!“; nie: „odpúšťajte!“). Pripomínam, že tú *lásku treba chápať v biblickom zmysle* – ako *agapé* (to nie je eros, ale ani filia alebo *sorge*). Kresťanská láska, *agapé*, to nie je vášň ani cit, pud ani náklonnosť, ale *ničím nepodmieňované pomáhanie každému, kto pomoc potrebuje* (nezávisle na tom, či nám je napr. sympatický alebo nie, či je naším bratom alebo nepriateľom); je to v podstate preukazovanie milosrdenstva: keď Ježiš vysvetľoval podstatu tejto lásky, povedal svojim učeníkom podobenstvo o milosrdnom Samaritánovi (Lk 10,25-37) – tam išlo o záchranu živoťa, o pomoc človeku, ktorý pochádzal z iného národa, bol inej viery, ktorý však bol odkázaný na pomoc (od tej pomoci závisel jeho život). Samaritán mu pomoc poskytol, a bola to pomoc účinná, hoci nebola sprevádzaná nijakými okázalými gestami, emóciami, ani

¹⁾ Medzi ospravedlnením a oľutovaním je rozdiel: zatiaľ čo oľutovanie (úprimná vnútorná ľútosť) je obligátnou (nutnou) súčasťou pokánia, ospravedlnenie sa (formálne priznanie si viny) je iba jeho fakultatívnu súčasťou (t.j. môže byť, ale i nemusí).

²⁾ Gréčtina je jazyk „originálu“ Novej Zmluvy.

publicitou. Taká je agapé, taká je kresťanská láska – účinná pomoc, ktorú nemusia sprevádzať žiadne sladké reči, poľapkávanie po pleci, ani prejavy obdivu, náklonnosti, sympatií, či iných citov, ba dokonca ani odpustenie. Teda prejavenie lásky (pomoci blížnemu) a odpustenie nie je to isté (aj keď niekedy môžu ísť vedno, „ruka v ruke“). Podstatný rozdiel medzi jedným a druhým – opakujem – je: láska kresťana je nepodmienená, zatiaľ čo odpustenie vyžaduje splnenie jednej-jedinej podmienky – vyžaduje pokánie (zmenu mysle) toho, kto sa previnil.

Šanca pre podvedených, oklamáných

„...odpusť im, lebo nevedia čo činia.“ (Lk 23,34). Zamyslime sa nad týmito Ježišovými slovami (vyslovil ich na kríži, v smrteľných mukách). Myslím si, že im treba rozumieť takto: treba rozlišovať medzi tými, ktorí páchajú zlo vedome a tými, ktorí „nevedia, čo činia“ (lebo boli napr. zvedení, oklamaní). Kto z tých, čo sa zúčastňovali pri Ježišovej poprave nevedel, čo činí. Pilát? (niektorí kresťania majú tendenciu „obhajovať“ Piláta, pretože bol vraj „prinútený“ Židmi konať tak, ako konal); alebo „nevedeli, čo činia“ členovia židovského sanhedrinu (najvyššieho židovského súdu)? Pochybujem. Tí všetci predsa „vedeli, čo činia“: vedel to najmä Pilát, keď prehlásil: „Ja nenachádzam na ňom viny“ (J 18,38) – a predsa ho dal mučiť a nakoniec kruto a potupne popraviť; vedeli to i židovskí kňazi–sudcovia; nevedeli to však (alebo: nemuseli to vedieť) tí, ktorí samotnú popravu vykonávali, poprípade sa na ňu prizerali a... schvaľovali ju (lebo boli oklamaní).

Koľko bolo takých podvedených ľudí v celej histórii ľudstva a koľko ich je aj v dnešných časoch! Často išlo (a ide) o jednoduchých ľudí, vykonávateľov vôle „silných“, o „bábky“ v rukách osnovateľov zločinov. Práve títo oklamaní, podvedení často dokážu konať pravé pokánie – vtedy, keď spoznajú pravdu, keď už „vedia, čo činili“. Preto im treba dať šancu. Ak ju však nevyužijú k pokániu, ak aj vtedy, keď už „vedia, čo činia“, páchajú zlo, potom aj im patrí trest.

Podstata odpustenia

Odpustenie, to nie je proklamácia, prehlásenie alebo nejaký iný formálny akt (po ktorom niekedy nasleduje stále „vyhadzovanie na oči“ alebo inakšie citeľné „pripomínanie“ starého previnenia); *odpustenie je „zabudnutie“ na to, čo zlé sa udialo* (čím sa vinník previnil), je to akési jeho „vymazanie z registra trestov“. Ale, aby k takémuto úplnému, definitívnemu odpusteniu mohlo dôjsť, musí tu byť nejaká záruka, že sa zlo nebude opakovať; a preto treba splniť spomínanú podmienku – pokánie (lebo práve zmena mysle, postoja, konania vinníka zaručuje, že nebude viac páchať zlo). Ak by takej podmienky nebolo, ak by sa odpúšťalo každému vinníkovi bez podmienok, nielenže by vládla nespravodlivosť, ale slušní a bohabojní ľudia by boli v neustálom nebezpečenstve: boli by ohrozovaní nebezpečnými, nenapraviteľnými zločincami, ktorí by voľne a beztrestne páchali svoje zločiny. Ježiš toto nežiada, on nechce zrušenie spravodlivosti, ani vydanie nevinných na milosť a nemilosť zločincov. Tresty (výkon spravodlivosti) musia teda zostať aj v spoločnosti, riadiacej sa kresťanskými zásadami. Ale ako je to s tými trestami?

Trest – akt pomsty alebo ochrana nevinných?

Trest (napr. väzenie, poprava)¹⁾ môže byť udelený ako *akt pomsty* alebo ako *obranné opatrenie* (preto, aby zločinec nemohol viac ohrozovať nevinných).

Pomstu Boh ľuďom zakazuje, pretože pomsta (odplata) je iba v Jeho kompetencii: „...nepomstíte sa, ale ponechajte to hnevu Božiemu, – lebo je napísané: *Mne patrí pomsta, ja odplatím – hovorí Pán.*“ (R 12,19). Trest teda nemá byť aktom pomsty; a už vonkoncom nemá byť aktom zastrašovania a vydierania (často politického). Okrem toho – ako vyplýva z toho, čo sme si už dosiaľ povedali – trest (najmä najvyšší) nemá byť udelený bez toho, aby vinníkovi bola daná šanca k pokániu; a nemal by byť aplikovaný u toho, kto (z akéhokoľvek dôvodu) „nevedel, čo činí“.

Túžba po pomste („odplate“) je u niektorých ľudí veľmi silná, a dnes býva často navyiac podnecovaná všelijakými „umeleckými dielami“: napr. v mnohých filmoch (resp. televíznych inscenáciách, „telenovelách“ a pod.), každú chvíľu môžeme počuť: „Za to mi zaplatíš.“ Najčastejšie sa takto zastrája „kladný hrdina“, teda ten, ktorý má sympatie diváka; divák „s ním cíti“ a... súhlasí: stotožňuje sa teda aj s jeho odhodlaním „zjednať spravodlivosť“, čiže pomstiť sa. Ale práve to je to, čo kresťanovi neprináleží, čo sa prieči kresťanskému učeniu.

Kto má zjednávať spravodlivosť a kto má chrániť ľudí (spoločnosť) pred tými, čo páchajú zlo? Iba ten, komu to prináleží. V Písme čítame, že *je to povinnosťou vrchnosti (vlády)*, ktorá v tejto veci má byť „*Božím služobníkom – vykonávateľom hnevu nad tými, čo zle robia.*“ (R 13,1-6). Ak si vláda (napr. prostredníctvom polície a súdov) túto povinnosť neplní (netrestá, neizoluje zločincov), nekoná si svoju povinnosť! (Úplným nezmyslom je, ak niekto v takej benevolencii, v neplnení si základných povinností vlády, resp. jej orgánov zodpovedných za dodržiavanie zákonnosti, chce vidieť „humánnosť“, či dokonca dodržiavanie nejakých „kresťanských zásad“).

V súvislosti s odpustením sa ešte treba zmieniť o hneve a nenávisti.

Ako je to s hnevom? Môže sa kresťan hnevať? Áno, môže.

„...*buďte dokonalí, ako je dokonalý váš Otec nebeský,*“ hovorí nám Pán Ježiš Kristus (Mt 5,48). Isteže je to pre nás nedosiahnuteľný cieľ; ale aj keď ho nikdy nedosiahneme, máme sa snažiť podľa možnosti čo najviac sa k nemu priblížiť. Mnohých vlastností a konaní, ktoré sú Bohu cudzie alebo sú Mu odporné, sa preto treba zriecť. No hnev nie je Bohu cudzí: môžeme o ňom čítať v Biblii na mnohých miestach. Pravdaže, príčinou Božieho hnevu je vždy vážny dôvod (napr. nevera alebo hriech), nie nejaké banálnosti (ako to často býva pri príčinách hnevu u ľudí); preto sa radšej naše „právo hnevať sa“ nesnažme obhajovať tým, že „aj Boh sa hnevá“.

¹⁾ Poznámka k trestu smrti: Trest smrti nie je v rozpore s Božou vôľou (ktorú nám On zjavil vo svojom Slove). Niektorí namietajú, že je „nehumánny“. A je azda humánnejšie ponechať zločincina páchať zlo na nevinných? Je humánna prax (u nás v poslednom čase veľmi rozšírená), keď sú predčasne prepúšťaní na slobodu nebezpeční vrahovia pre rôzne tzv. „procesné chyby“ (bezpochyby starostlivo naplánované práve tými, ktorých povinnosťou má byť vykonávať spravodlivosť)?

Nám ľuďom je blízka povaha a konanie Ježiša Krista, ktorý bol človekom (hoci bol Božím Synom). V evanjeliách čítame, že aj on sa vedel nahnevať; najčastejšie to bolo pri jeho diskusiách (hádkach) so zákonníkmi a farizejmi (napr. Mt 3,5), alebo napr. vtedy, keď bičom vyhánal predavačov z chrámu (J 2,14-16).

Pre nás je dôležité aj to, čo píše apoštol Pavel efezským kresťanom (a ich prostredníctvom vlastne aj nám): „*Hnevajte sa, ale nehrešte; nech slnko nezapadá nad vaším hnevom.*“ (Ef 4,26). To znamená, že nemáme zakázané nahnevať sa, ale nemali by sme hnev v sebe živiť.

Treba teda *rozlišovať medzi nahnevaním sa a hnevom!* Nahnevanie sa je prirodzená ľudská reakcia (emócia), zatiaľ čo trvalý hnev je „stavom srdca“, postojom. Pretrvávajúci hnev, to je vlastne nenávisť; a tej sa musí kresťan vystríhať. Každý z nás sa môže nahnevať, ale nemal by v sebe živiť trvalý hnev, nenávisť; nemal by pociťovať trvalý hnev voči nikomu – ani voči tomu, komu ešte nemohol odpustiť, pretože vinník svojím konaním nedokázal svoje pokánie, čiže nijako sa neprejavilo, že by bolo došlo ku zmene jeho mysle, jeho postojev (lebo, ako vieme, iba táto zmena mysle je dôležitá, a nie napr. to, či sa vinník formálne ospravedlnil).

Sú ľudia mimoriadne „láskaví“, takí, čo „sa nevedia nahnevať“. Veľa tu závisí od povahy človeka (inak napr. reaguje cholerik, inak flegmatik), ale niekedy ide iba o „pózu“. Ak niekto iba predstiera svoju „láskavosť“, a pritom sa vnútri zožiera navonok neprejaviteľným hnevom, nielenže je pokrytcom, ale navyiac škodí sebe (taký „vnútorný hnev“ je nebezpečným psychickým stresom) i iným. Ak napr. pri výchove rodič (alebo starý rodič) reaguje na nevhodné (či dokonca bezbožné) správanie sa detí (vnukov) nedostatočne rázne, potom akoby schvaľoval toto zlé správanie sa (konanie); taká výchova nielenže je neúčinná, ale je dokonca v rozpore s kresťanským učením: „*Otcovia,... vychovávajú svoje deti s prísnosťou a napomínaním podľa Pána.*“ (Ef 6,4). Ale platí to nielen pri výchove detí; spomeňme si na biblický citát uvedený na začiatku článku (v odstavci „Podmienka nášho odpustenia“): „*ak sa tvoj brat prevíni, pokáraj ho...*“ (L 17,3). Tu sa hovorí o „pokáraní brata“, teda dospelého člena cirkvi. Ale pri „vychovávaní s prísnosťou“, pri „napomínaní“ a „pokáraní“ sa asi vždy nezaobídeme iba s úsmevom a príjemnými slovami.

Záverom by som chcel zdôrazniť, že azda najdôležitejším praktickým poučením z toho všetkého, čo sme si tu povedali, je: **KREŠTANIA, NEBUĎME NIKDY POKRYTECKÍ ALEBO NEDŔSLEDNÍ**

ani pri pokáaní: nenahradzujeme pokáanie iba ospravedlnením sa alebo formálnou ľútosťou,

ani pri odpúšťaní: na previnenie toho, kto urobil pokáanie (čiže zmenil svoje zmýšľanie) „zabudneme“ úplne (nepripomínajme mu ho viac),

ani pri napominaní: nazývajte veci pravým menom, nenapomáhajte šíreniu zla na príklad tým, že ho budeme prehliadať, ignorovať (resp. že budeme „situáciu lakovať na ružovo“) len preto, aby sme sa azda pred inými javili ako „láskaví“, „tolerantní“, či dokonca „duchovní“. Presadzovanie pravdy, spravodlivosti, práva je niekedy nepríjemné, ale je potrebné; stojí to preto zato (prítom takáto dôslednosť – javiaca sa možno niekomu ako „prílišná tvrdosť“ – nijako nevylučuje lásku, ani ochotu odpúšťať; skôr naopak)!

M. B. Benjan

Darček pre Vás:

Desiatky publikácií zadarmo

Radi by sme Vás upozornili, že teraz máte možnosť si pozrieť a gratis („free“) stiahnuť desiatky dokumentov v elektronickej podobe – vo formáte **PPS** („prezentácie“) a v **PDF** (články, fakty, úvahy). Stačí jednoducho kliknúť na názov zvoleného dokumentu v zozname, ktorý nájdete po zvolení voľby „**mimoknižné publikácie**“ (v sekcii „**Prejsť na:**“) na web-stránke:

www.knihy-benjan.sk

Ide o originálne publikácie s mnohými (často málo známymi) *faktami o pravde, poznávaní, ale aj o lži, podvádzaní a manipulovaní; o vede a viere; s faktami a úvahami o svete, o Bohu, ale i o Vás.* V mnohých pps dokumentoch („prezentáciách“) tiež nájdete *unikátne fotografie a krásne melódie.*

Okrem toho na tejto web-stránke nájdete **PONUKU KNÍH**, kde je vyše 20 titulov, ktoré si môžete objednať a ktoré nikde okrem u nás (a v internetovom kníhkupectve MARTINUS.sk) nedostanete. O knihách si tu môžete prečítať podrobné informácie – nielen o ich rozsahu, formáte, cene a špeciálnych zľavách, ale aj o ich obsahu (t.j. anotácie); z niektorých z nich sú dokonca k dispozícii aj ukážky (úryvky).

(Pozn.: ak ste túto informáciu dostali e-mailom, nemusíte otvárať váš prehliadač, stačí jednoducho kliknúť na tu uvedenú webovú adresu, t.j. na: www.knihy-benjan.sk).

So srdečným pozdravom

MBKB

mb@knihy-benjan.sk